

4. Projecte Murs: Per què se separen les persones?

Marta Baqué

Què passa quan obrim la nostra aula al món? Un món de realitat complexa; on tenen lloc múltiples conflictes: bèl·lics, racials, humanitaris,... Un món que ens costa d'entendre als adults, però que si deixem que entri a l'aula pot ser de gran valor pedagògic per al procés d'ensenyament-aprenentatge.

En relació als continguts socials de l'educació, John Dewey deia que és una reconstrucció contínua de l'experiència, que té com objectiu eixamplar i aprofundir el seu contingut social. En el sentit, de que l'escola no és només transmissora de models i valors propis de la societat a la què pertany, sinó que ha de garantir que siguin els propis alumnes què puguin aprofundir i reconstruir tot allò què aprenen. Per tant, hem de conèixer i comprendre la societat i el món en el que ens ha tocat viure, per tal d'actuar-hi de manera crítica i responsable. I aquest és un dels principals objectius intrínsecs del projecte.

Com comença el projecte?

El 8 de novembre de 2016 va tenir lloc el punt de partida del projecte MURS a la meua aula de 5è. de primària. Eren les 9:00h. del matí i encara no se sabien del cert els resultats electorals finals de les eleccions presidencials dels EE.UU però tot apuntava a la victòria de Donald Trump.

En una altra situació d'aula, no hagués decidit abordar el projecte però en aquest cas són diferents motius els que el justifiquen. En primer lloc, la conversa inicial que es va donar. “*A mi em preocupa que hi hagi guerres*”, “*A mi que el Trump vol llençar bombes*”,... Per tant, hi havia una afectació directa amb el tema i un punt de preocupació important. “*A mi la política no m'agrada, perquè no l'entenc*”, “*Estats Units controla molts països*”, són d'altres exemples, que donen a entendre els coneixements previs dels nens. Informacions, també, que ens arriben a través de mitjans d'informació, de les famílies,... que hem d'aprendre a interpretar de manera crítica. (Per exemple, *Què en penses tu de la política?* Ja què moltes afirmacions són condicionades pel que senten a casa).

En segon lloc, per la importància de la relació recíproca entre l'escola i el món

que l'envolta. Si el que volem és formar persones crítiques i capaces d'actuar activament i de manera responsable en la societat de la que formen part, no es pot concebre una escola desvinculada del seu context. Per tant, el món ha d'entrar a l'escola. De la mateixa manera, que el què passa a l'aula s'ha d'oferir al món. Quan es treballa la informació fins al punt de convertir-la en coneixement, ha de ser compartida perquè es dona validesa als resultats on s'ha arribat. I si a més a més, hi trobem una aplicació pràctica a la societat, allò que hem fet a l'aula tindrà un sentit complet.

Tal i com diuen Neus Gonzàlez i Antoni Santisteban (2011) en un article sobre l'ensenyament de les ciències socials, obrir l'escola a la societat significa plantejar les finalitats de l'ensenyament de les ciències socials. La realitat que ens envolta és transdisciplinària i l'escola ha d'obrir-se a ella i ajudar a interpretar-la. Si a més a més fem que l'escola pugui aportar un retorn a la realitat aconseguirem donar ple sentit a la tasca educativa.

En tercer lloc, mitjançant el projecte murs se m'obrien oportunitats per treballar objectius curriculars de curs. Com per exemple, el diàleg entre religions i cultures del món, el valor del compromís per a la resolució de problemàtiques socials o el rebuig a estereotips i prejudicis, així com de les situacions d'injustícia i discriminació. A banda de la competència de l'aprendre a aprendre, competència d'autonomia i iniciativa personal,... i d'altres que es s'han anat treballant degut a l'enfocament globalitzat del projecte.

Per últim, el que em va fer decidir a treballar aquest projecte a l'aula és la seva genuïnitat. Personalment, quan li trobo sentit a un projecte d'aula és quan es produeix en un context determinat per una situació determinada. És a dir, sinó s'hagués donat la conversa inicial, si Donald Trump no hagués guanyat les eleccions, si el grup-classe en sí no s'hagués plantejat aquest fet com a quelcom preocupant,... probablement, no haguéssim encetat aquest projecte. Quan em refereixo a genuí, és perquè el considero irreplicable. Si s'extrapolés a un altre context, en una altra escola, amb un altre grup de nens, en un dia qualsevol sense haver-hi eleccions,... difícilment el projecte prendria el mateix sentit.

Aquesta característica va íntimament lligada a la concepció del treball per projectes. És a dir, no és que aquest projecte en concret sigui irreplicable sinó que el treball per projectes va lligat a les característiques del grup i als contextos que es donen a l'aula. Difícilment es podrà repetir un projecte de la mateixa manera en grups d'alumnes diferents, ja que cada grup portarà el projecte cap a un punt diferent i la narració d'aquest, probablement, sigui molt diferent.

Com es desenvolupa el projecte?

Un dels objectius principals darrera de les activitats que s'han anat plantejant a l'aula, és el de comprendre el context. Per exemple, quins van ser els resultats electorals? Qui va votar a Trump i per què?, Com afecten els murs a la vida de les persones?,

Hi ha hagut altres murs al llarg de la història?, En queden encara?, Què separen?, Qui construeix aquests murs?,...

És per això que les activitats emprades no es basen simplement en la recerca d'informació, sinó que estan dirigides a la entendre el context. L'anàlisi dels resultats electorals, n'és un exemple: interpretem els resultats, n'extraïem conclusions, i generem coneixement compartit d'aula.

La construcció d'un mur al pati és un altre exemple. Com afecta un mur a la vida de les persones? És una de les preguntes que es van formular els infants al llarg del projecte. Un cop plantejada aquesta pregunta investigable, busquem la manera per poder-la respondre. En aquest cas, fem una comparativa a experiments sociològics, on mitjançant l'observació directa de fets (en aquest cas, de reaccions de les persones) podem extreure conclusions contrastables amb la realitat.

Per desenvolupar aquesta activitat ens basem en la vessant empírica del mètode científic. És a dir, plantejem inicialment hipòtesis del que creiem que passarà. Decidim, també, si posem cartells prohibint el pas, o no, ja que són estímuls que podrien condicionar les conductes de les persones participants i per tant, alterar el resultat del nostre experiment.

Com només amb l'observació directa ens faltaven dades vam decidir passar una enquesta a tots els infants que van "patir" el mur. Mitjançant aquest segon anàlisi sí que vam poder extreure conclusions com ara: *"La majoria de gent no hagués trencat el mur, perquè tenien por de que els castiguessin o renyessin."* Finalment vam treure conclusions relacionant l'experiment amb la realitat. *"en un mur de veritat la gent també deu tenir por"*,...

Un cop entesa la problemàtica inicial, seguim investigant sobre murs. Trobem una imatge de tots els murs que existeixen actualment al voltant del món. Aquesta vegada es plantegen preguntes diferents, *qui ha posat aquests murs? Per separar què? Quant temps fa que es van construir?*,... A partir d'aquí iniciem una recerca d'informació específica sobre cadascun dels murs. Per grups s'especialitzen en un mur en concret, i posem en comú el què hem après mitjançant exposicions orals. Amb la intenció de crear coneixement i aprenentatge de grup. Ens cal posar en comú la informació amb la complexitat que la caracteritza, ja que parlem de murs que separen religions (jueus, cristians, protestants, musulmans,...), murs que separen idees polítiques (comunisme, capitalisme,...) ,... i pretenem no caure en la simplificació de conceptes però sí que adaptem els continguts a l'edat dels infants.

El següent pas amb el que ens trobem és: com relacionem tota la informació que tenim? Fem una infografia, on intentem representar gràficament tota la informació rellevant que ha anat apareixent al llarg del projecte. Situació geogràfica, longitud de cada mur, enllaços entre ells,... són diferents aspectes que es poden trobar a la infografia. A partir d'aquí, extraïem les nostres pròpies conclusions. *"La majoria de murs coincideixen en la paraula separa"*, *"Només les muralles protegeixen"*, *"Separen i a vegades coincideixen amb les fronteres"*, *"Alguns països no volen relacionar-se"*

amb altres”, “Comunisme i capitalisme són formes de pensar tant diferents que els polítics mai es posaran d’acord”, “No és coherent, però ho fan”, “No té ni cap ni peus”, “Amb les religions passa com amb les idees polítiques, no es posen d’acord”.

És a partir d’aquesta conversa quan extrapolem el què passa al món amb el què passa a la nostra aula. Els infants, arriben a conclusions com que hi ha nens de diferents religions, i no necessitem separar-nos amb murs perquè som capaços de conviure. A partir d’aquest moment comencem a dissenyar l’aplicació real del projecte. D’aquesta manera, el què en un inici era simplement informació, ho transformem en coneixement i finalment establim relacions entre tot el què hem anat aprenent al llarg del projecte.

Marc d’actuació final

Després de treballar els murs fins al moment on s’ha estat explicant, els nens i nenes de la classe tenen clar que han de fer alguna cosa al respecte. No podem saber tot el què hem après dels murs i quedar-nos amb els braços plegats. Mitjançant la conversa a l’aula decidim quina podria ser l’actuació final del projecte. La idea inicial és fer una carta al diari, o a un diari d’Estats Units, perquè li arribi a Donald Trump, diuen. Una altra idea que sorgeix és que no volen fer un mur, no podem fer un mur si estem en contra dels murs. Però una altra part de la classe, proposen fer una representació per queixar-se dels murs, ja que molts artistes pinten els murs d’arreu del món com a protesta. Per últim, com un dels murs que investiguen és el de Grècia i Turquia, i justament el mateix cap de setmana hi ha la manifestació a Barcelona de *Casa Nostra Casa Vostra*, decideixen fer alguna col·lecta de diners per ajudar als refugiats.

Conclusions

Tal i com s’exposa a la presentació de les jornades, són les persones les que pateixen les fronteres i les que interpreten els territoris. Però són els governs del primer món els que han definit aquestes fronteres i els que posen límits entre països. Aquest primer món, és qui també va determinar els Drets Humans, entre ells: *que tota persona té dret a circular lliurement i a triar la seva residència.*

Com va dir Nelson Mandela, *l’educació és l’arma més poderosa per canviar el món.* No perdrem l’esperança i persistirem, fent als nostres alumnes sensibles i crítics amb les problemàtiques socials del món que ens envolta. Perquè potser ells si aconseguiran dissenyar un món lliure de murs.

Bibliografia

González, N. i Santisteban, A. (2011). Cómo enseñar ciencias sociales para favorecer el desarrollo de las competencias básicas. *Aula de Innovación educativa*, 198.

Sáenz, J. (2013). *Experiencia y Educación. John Dewey. Memoria y crítica de la Educación*. Madrid: Biblioteca Nueva.

Santisteban, A. (2009). Cómo trabajar en clase la competencia social y ciudadana. *Aula de Aula de Innovación educativa*, 187.

Santmartí, N. (2016). *Ara és demà. Debat sobre el futur de l’educació a Catalunya*. Barcelona: Col·legi de pedagogs de Catalunya. Recuperat de https://www.pedagogs.cat/DOC/COPEC_AportacioInstitucional-AraEsDema_13-4-2017.pdf

COMPREENSIÓ DE LA SITUACIÓ: RESULTATS DE LES ELECCIONS

INTENTEM ENTENEDRE EL RESULTAT DE LES ELECCIONS, REPRESENTANT ALS DIFERENTS GRUPS D'EDAT I NIVEL·L D'ESTUDIS.

Fins als 29 anys guanya la Hillary.

- A la gent jove li preocupa més el seu futur.
- Com amb 18 anys és la primera vegada que votes t'ho penses millor.
- La gent de més de 65 anys guanya el Trump, però potser no s'han pensat tant el futur.

Segons l'educació, qui té pòstsgraus i màsters vota més a la Hillary.

- Perquè s'ho pensen millor i els que tenen més estudis.
- Com han acabat els estudis tenen el cervell més actiu i els avis fa més temps que no estudien i no saben tant coses.
- Això no té res a veure perquè els avis veuen les notícies i saben moltes coses.

Les noies voten més a la Hillary.

- El Jaume i jo, creiem que és perquè el Donald Trump creu que només els nois poden fer coses i les dones s'han de quedar a casa creiem que és per això.

5. La pobresa: un tema rellevant per tractar les desigualtats econòmiques a 3er d'ESO

Maria R. Haro Pérez i Teresa Call Casadesus

El currículum de Ciències Socials, geografia i història per a l'ensenyament secundari de Catalunya, inclou el concepte de justícia social en diferents apartats i de formes diverses, a vegades de manera explícita, d'altres implícitament.

En la introducció de la proposta curricular catalana, s'estableixen les finalitats últimes de Ciències Socials, geografia i història. Aquestes es concreten en dues que, tot i no fer referència explícita del terme justícia social, es pot considerar que el tenen inclòs: 1) que els alumnes assumeixin els valors de la societat democràtica; 2) que aprenguin a participar en la societat en la que han de viure. Finalitats, que s'aconsegueixen per mitjà dels coneixements científics propis de la matèria, de les habilitats a desenvolupar i dels valors a transmetre, i que han d'ajudar l'alumne en l'adquisició de la consciència ciutadana: "La consciència ciutadana (democràtica) és imprescindible perquè en un futur l'alumnat pugui: [...] Defensar la justícia social, la solidaritat i l'equitat" (Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya, 2007). Aquesta consciència, implica una actitud activa, personal i social per poder fer front a diverses situacions, una de les quals fa referència explícita a la justícia social, la solidaritat i l'equitat.

Aquest, ha estat un dels nostres objectius en treballar la pobresa, despertar la consciència ciutadana. Perquè en entorns poc afavorits, és a partir del reconeixement d'ésser subjecte d'injustícia, que els joves d'ara, futurs ciutadans de demà, seran capaços de reivindicar els drets que els hi pertanyen. Diu Hessel (2011) als joves, "INDIGNEU-VOS! Perquè de la indignació neix la voluntat de compromís amb la història". I la història passada i present, posa de manifest que la defensa d'una societat més justa, depèn més de la pràctica que de la teoria. En definitiva, depèn de l'acció en pro de la defensa dels drets bàsics de les persones.

L'estudi de la pobresa a partir de les nocions econòmiques del currículum de secundària obligatòria

La crisi viscuda al país, que ara sembla acabada, ens ha brindat la possibilitat de treballar temes de justícia social com la pobresa. En el nostre cas, amb l'estudi de situacions de pobresa, volíem apropar els nois i noies de 3r d'ESO a un tema present al

COMPREENSIÓ DE LA SITUACIÓ: COM AFECTA UN MUR A LA VIDA DE LES PERSONES?

Volem saber com reacciona la gent davant d'un mur, i fem un experiment psicològic:

MUNTEM UN MUR AL PATI, IENSE QUE HO SÀPIGA VINGÚ, I ENS REPARTIM IOLS PER PODER REALTZAR A OBSERVACIÓ.

REACCIONS

OBSERVADORS: anoten què passa.

CÀMERES: enregistren què passa.

"DISSIMULADORS": fan el què els agrada fer sempre al pati. (jugar a bàsquet, estar al banc, etc.)

¡ALTO! NO PASAR